

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет романської філології і перекладу
Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА

з зарубіжної літератури на тему:

“Екзистенційні виклики у романі Маріасун Ланди “Крокодил під ліжком””

Студентки III курсу групи МЛі 06-21

Спеціальність 035 Філологія

спеціалізація 035.051 Романські мови та літератури

(переклад включно), перша – іспанська,

освітньо-професійна програма Іспанська мова і література,

друга іноземна мова, переклад;

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Палашенко Софії Ігорівни

Науковий керівник: доц. Куницька Ірина Валеріївна

КИЇВ - 2024

Зміст

Вступ.....	3
Розділ I. Екзистенційна проблематика в літературі.....	5
1.1. Дослідження поняття “екзистенційні виклики”.....	5
1.2. Еволюція екзистенціалізму як літературного напрямку.....	9
Розділ II. Екзистенційні виклики у романі “Крокодил під ліжком” Маріасун Ланди.....	12
2.1. Характери та реакції головних героїв у кризових ситуаціях.....	12
2.2. Екзистенційні мотиви та символи у романі.....	15
2.3. Відображення та сприйняття кризових ситуації через текст.....	18
Висновки.....	21
Resumen.....	22
Список використаної літератури.....	24

Вступ

Актуальність теми. Без сумніву, у формуванні сучасного літературного дискурсу важливу роль відіграли екзистенційні виклики літератури ХХ - початку ХХІ століття. Проблематика екзистенціалізму, зокрема, свободи вибору, почуття відчуження та прагнення до пошуку сенсу життя, знайшла своє яскраве відображення у творах багатьох письменників. Письменники, які досліджують екзистенційні теми, часто відходять від традиційних сюжетів і зосереджуються на внутрішньому світі персонажів, їхніх думках і почуттях.

Література екзистенціалізму надає читачеві широкий простір для аналізу, бо піднімає актуальні універсальні проблеми, які хвилюють кожну людину. Вона потребує ґрунтовного вивчення філософських понять та вміння проникливо співпереживати емоціям персонажів, викликати емпатію у читача. Розгляд екзистенціальної тематики в літературі не втрачає своєї актуальності, адже саме вона сприяє розумінню читачами свого місця у світі, подоланню труднощів та віднайденню особистого сенсу в повсякденному житті.

Об'єкт дослідження. У нашому дослідженні ми аналізуємо роман іспанської письменниці Маріасун Ланди «Крокодил під ліжком» та його роль у екзистенційній літературі ХХ - початку ХХІ століття.

Предмет дослідження: кризові виклики у романі, символи та персонажі роману «Крокодил під ліжком» та їх вплив на читача

Мета дослідження. Дослідити основні концепти екзистенціалізму у іспанській літературі та використання символізму щодо екзистенційних викликів у житті кожної людини та соціуму.

Для досягнення названої мети передбачено виконати такі **завдання:**

- 1) вивчити основні концепції екзистенціалізму як філософський та літературний напрями ;
- 2) описати процес розвитку екзистенційної літератури та визначити її розвиток на сьогоdnішній час;
- 3) дослідити семантичне навантаження екзистенційних символів та метафор;

- 4) здійснити аналіз кризових викликів у романі;
- 5) визначити вплив такої літератури на читача.

Теоретико-методологічна основа дослідження. У цьому дослідженні використані стаття як база для аналізу “Походження особистості”, теорія аналізу Мері Ендрюс та створена нею методологія для аналізу екзистенційної кризи на базі створення психологічного портрету та бюлетеню поведінкового розвитку.

Структура дослідження. Курсова робота складається зі вступу, теоретичної частини, що поділена на два підрозділи, практичної частини, що поділена на три підрозділи, висновків українською та іспанською мовами та списку використаної літератури.

Розділ I. Екзистенційна проблематика в літературі

1.1. Дослідження поняття “екзистенційні виклики”

Екзистенціальними викликами називають ситуації, внаслідок яких людина змушена зробити важливий вибір, що впливає на її життя, світогляд, цінності та сенс існування. В основі цих питань лежить поняття екзистенціалізму, який, згідно з тлумаченням Філософської енциклопедії, є напрямом у філософії, що вивчає людину як унікальну духовну істоту, здатну обирати власну долю. Ключовим проявом екзистенції є свобода, яка визначається як відповідальність за результат свого вибору. [10] Екзистенційні виклики можуть бути різними за характером, комплексністю та наслідками. Наприклад, це може бути вибір професії, сприйняття смерті, пошук сенсу життя, вирішення конфліктів з іншими людьми, формування світогляду тощо. Подібні випробування вимагають переосмислення, рефлексії, самоусвідомлення, критичного мислення, винахідливості, гнучкості, готовності до ризику та змін. Водночас вони можуть бути джерелом персонального розвитку, самореалізації та самовдосконалення, тобто особистісного зростання та саморозвитку. Визначимо термін "екзистенційні виклики" та їхні основні характеристики. Екзистенційні виклики - це ситуації, в яких людина перебуває перед необхідністю зробити важливий вибір, здатний вплинути на її життя, свідомість, цінності та сенс існування і вимагає самоусвідомлення та гнучкості характеру.

Напрямок сучасної буржуазної філософії, заснований на суб'єктивному ідеалізмі, який вважає реальним лише існування людини та її переживання, виступає за крайній індивідуалізм. Визначення "екзистенційних викликів" розглядає людину як унікальну духовну істоту, здатну робити власний вибір. [11]

Екзистенціалісти підкреслюють, що людське існування безпосередньо випереджає буття, тобто людина не має заздалегідь визначеної мети чи сенсу, а творить його власними діями. Також наголошується на людському досвіді проживання екстремальних або ""межових"" ситуацій, таких як страх, відчай, самотність, страждання тощо, а також смерть. За словами філософів, саме в таких станах людина відкриває для себе істинний сенс і цінність свого життя.

Екзистенціалізм також пропонує людині можливість вибирати свої цінності, цілі, смисли та шляхи їх досягнення. Тому пошук сенсу - це пошук самого себе.

Методологія дослідження екзистенціальних викликів - це сукупність принципів, методів і прийомів, що використовуються для аналізу і розуміння ситуацій, в яких людина стикається з проблемами, пов'язаними зі смыслом існування, свободою, відповідальністю, самовизначенням і самореалізацією. Методологія вивчення екзистенціальних проблем базується на філософському напрямку екзистенціалізму, який вивчає людину як унікальну духовну істоту, здатну до вибору власної долі. Структура методології дослідження кризових викликів включає в себе наступні етапи:

1) Постановка проблеми та формулювання гіпотези. На цьому етапі необхідно визначити, який екзистенційний виклик стоїть перед людиною, як він впливає на її життя, свідомість, цінності та сенс існування. Також необхідно сформулювати гіпотезу, яка пояснює причини, умови та наслідки екзистенційного виклику.

2) Збір та аналіз даних. На цьому етапі необхідно зібрати та проаналізувати дані, які дозволять перевірити гіпотезу. Дані можна отримати за допомогою різних методів, таких як спостереження, інтерв'ю, анкетування, експерименти, контент-аналіз, порівняльний аналіз тощо.

3) Висновки та рекомендації. На цьому етапі необхідно зробити висновки про ступінь узгодженості гіпотези з отриманими даними, про характер і сутність екзистенційного виклику, про його вплив на людину та її оточення. Необхідно також сформулювати рекомендації щодо можливих шляхів подолання екзистенційного виклику, які сприятимуть самовизначенню, самореалізації та пошуку сенсу життя. [8]

Екзистенційні виклики так важливо розуміти, оскільки вони стосуються найглибших питань людського існування і можуть виникати в різних ситуаціях, коли людина змушена робити важливий вибір, стикаючись з невідворотними фактами буття - смертю і неминучими фактами смерті. Екзистенційні виклики вимагають рефлексії, тому розвивають самосвідомість, критичне мислення, творчість і готовність ризикувати та змінюватися. Розуміння екзистенційних

викликів також сприяє формуванню глибоких і автентичних стосунків з іншими людьми, які також стикаються з екзистенційними викликами.

Неможливо заперечити внесок видатних мислителів, які розвивали екзистенціальну філософію в контексті кризових ситуацій, коли доводилося робити важливий вибір. Їхні думки та роздуми про свободу вибору, відповідальність та пошук сенсу життя є ключовими для розуміння та аналізу екзистенційних викликів. Сьорен К'єркегор, батько екзистенціалізму, наголошував на важливості особистого вибору та відповідальності, яка лежить на плечах кожної людини. Ніцше запропонував поняття "надлюдини" та волі до влади, що вплинуло на формування особистих цінностей. Мартін Гайдеггер, зосередившись на аналізі екзистенції та її структури, ввів поняття "сутнісної тривоги". Жан-Поль Сартр та Альбер Камю розглядали екзистенціалізм крізь призму абсурду та свободи, наголошуючи на важливості особистого вибору в непередбачуваному світі. Симона де Бовуар зробила важливий внесок у феміністичний підхід до екзистенціалізму, звертаючись до питань гендерної рівності та свободи. Ці філософи допомагають нам зрозуміти, що екзистенціальні проблеми — це не лише проблеми, які потрібно вирішити, але й можливості для особистого зростання та самореалізації. Вони нагадують нам про важливість самосвідомості та критичного мислення у виборі шляху до справжнього сенсу існування. [4]

При дослідженні екзистенціальних викликів не можна оминати увагою літературний аспект екзистенціалізму. Письменники, які досліджували екзистенційні теми у своїх творах, зробили важливий внесок у розвиток цієї філософії. Їхні твори відкривають вікно у складний світ людського існування, де кожен вибір має значення, а кожна думка спонукає до поглиблення самоусвідомлення. Абсурдні та сюрреалістичні твори Кафки зображують екзистенційну тривогу та відчуження, спонукаючи читачів замислитися над своїм місцем у світі, або Семюел Беккет, який у своїх п'єсах і романах відображав безглуздість існування і самотність людського стану, змушуючи читачів замислитися над вічними питаннями життя і смерті.

Таким чином, вивчення екзистенціалізму можливе через літературу, адже вона є одним з найважливіших засобів вираження та поширення екзистенціалістських ідей. Екзистенціалістська література відображає гострі ситуації, в яких людина стикається з проблематикою свого призначення та реалізації. Також твори екзистенціалізму демонструють різні підходи до сприйняття дійсності та індивідуалізму, характерні для різних шкіл екзистенціалізму. Крім того, ця література може стати потужним джерелом натхнення та роздумів для читачів, які також шукають свій власний сенс існування.

Найбільш актуальними екзистенційними викликами для України є повільне економічне зростання, що обмежує можливості України для модернізації, інновацій, соціальної справедливості та конкурентоспроможності на світовому ринку. Україна також страждає від високого рівня корупції, нехтування принципами верховенства права, а також недостатньої енергоефективності та інфраструктури. Серед основних причин цього - низька народжуваність, висока смертність, масова еміграція, військові конфлікти, екологічні катастрофи, пандемія COVID-19 та війна. [12, 13]

Екзистенціалізм у літературі висвітлює не лише фундаментальні проблеми людського життя, а ще дає розуміння урбаністичних викликів і впливу індивіда на них. Екзистенціалістська література допомагає читачеві відчувати індивідуальну свободу і зрозуміти, що людське існування можна розглядати як книгу свободи, де кожен має свій розділ. Такі думки допомагають сформувати здорову думку свідомого і відповідального суспільства.

Отже, екзистенціалізм - це філософський напрям, що розглядає людину як унікальну духовну істоту, спроможну обирати власну долю. Ключовим для існування є свобода, яка розглядається через поняття відповідальності за власний вибір. Під екзистенційними викликами розуміють життєві ситуації, в яких особистість стикається з проблемами, пов'язаними зі сенсом існування, свободою, відповідальністю та самореалізацією. Видатні мислителі, такі як Сьорен К'єркегор, Мартін Гайдеггер, Жан-Поль Сартр, Альбер Камю та Сімона де Бовуар,

зробили свій внесок у розвиток цієї філософії. Крім того, екзистенціалістська література також пропонує різні погляди на реальність та індивідуалізм.

1.2. Еволюція екзистенціалізму як літературного напрямку

Витоки екзистенціалізму можна знайти у працях філософів XIX століття, таких як Карл Ясперс та Хосе Ортега-і-Гассет. Ці філософи розглядали проблеми існування, свободи, вибору, відчаю, абсурду та смерті. [4] В іспанській літературі ці образи знайшли своє відображення у творчості Мігеля де Унамуно, якого вважають одним із перших екзистенціалістів. Унамуно сформулював принцип "трагічного сенсу життя", що означає невирішений конфлікт між мозком і душею, реальністю та ідеалом, життям і смертю: "a merced de los vientos de la suerte; este vivir, que es el vivir desnudo, ¿no es acaso la vida de la muerte?" [6, ст.15]

Свої екзистенційні погляди він виклав в своїх творах: есеях, романах, драмах та поезії, серед яких "Ніщо в житті не вічне" (1913), "Tres novelas ejemplares y un prólogo (Three Exemplary Novels and a Prologue)" (1920) та "Rosario de sonetos líricos" (1911)

Найбільшого розквіту екзистенціалізм набув у 1930-1950-х роках, у період, який був насичений великими кризами, війнами, революціями, диктатурами, геноцидами та ядерними загрозами. Все це спровокувало почуття безнадійності, відчуження, протесту та бунту. Протягом цього часу основні філософські концепції екзистенціалізму розробляли такі мислителі, як Мартін Гайдеггер, Жан-Поль Сартр, Альбер Камю та Сімона де Бовуар. В іспанській літературі ця концепція простежується у творах письменників, які пережили Громадянську війну (1936-1939) та франкістську диктатуру (1939-1975). [4] Серед цих письменників - Рафаель Санчес Ферлосіо, Каміло Хосе Села, Мігель Делібес, Карлос Рохас, Хуан Гойтісоло, Хуан Бенет та інші. Твори вирізняються критичним поглядом на суспільство, психологічним аналізом персонажів та пошуком сенсу життя у кризові часи. За основу використовуються такі художні засоби, як іронія, сарказм, гротеск та абсурд.

Рафаель Санчес Ферлосіо - один з найяскравіших представників екзистенціалізму в іспанській літературі. Він є автором романів "Індустріалізовані села" (1951), "Добрі часи" (1957) та "Альфануї" (1958), в яких змальовує життя звичайних людей, що страждають від соціальної несправедливості, економічної кризи, військової диктатури, моральної деградації та екзистенційної порожнечі. [2]

Екзистенціалізм пізніших років відображає зміни, що відбулися у світі з 1960-х років, включаючи глобалізацію, постмодернізм, фемінізм, захист довкілля, полікультурність, тероризм, міграцію, інформаційну революцію та інші. У цей період екзистенціалізм став більш різноманітним, багатогранним, динамічним, діалогічним, інтертекстуальним та експериментальним. В іспанській літературі цей напрям представлений такими письменниками, як Едуардо Мендоса, Енріке Віла-Матас, Антоніо Муньос Моліна, Альмудена Грандес, Луїза Кастро та Хуан Мануель де Прада. Їхні твори висвітлюють різні аспекти людського буття, зокрема питання ідентичності, пам'яті, мови, культури, історії, етики, естетики, релігії, політики та сексуальності. Едуардо Мендоса - відомий іспанський письменник, який поєднує у своїх романах екзистенціалізм і постмодернізм. Серед його творів - "Місто дурнів" (1975), "Історія Бомбарди" (1979), "Таємниця Сарагоси" (1989), "Місто дивовижних чудес" (1992), "Золота медаль" (1996) та "Правда про справу Савольта" (1975). Мендоса зображує життя різнопланових персонажів, які стикаються зі складними, абсурдними, комічними та трагічними ситуаціями. [3]

Протягом усього шляху розвитку екзистенціалізму як літературного напрямку, можна виділити основні теми-характеристики:

- абсурдність існування, страх, відчай, самотність, біль і смерть;
- людина повинна протистояти суспільству, державі, навколишньому середовищу та іншим ворожим силам, які намагаються нав'язати їй свої закони, норми, інтереси та цінності;
- для екзистенціалістів найвищою цінністю є свобода вибору та дії;
- людське життя розуміється як дорога свободи, що вимагає відповідальності.

Екзистенціальна література спроможна сприяти розумінню та осмисленню людиною найглибших рівнів свого буття. Це відбувається тому, що вона ставить перед читачем універсальні та позачасові питання про вибір, свободу, відповідальність та пошук сенсу життя.[9]

Екзистенціалістські твори дозволяють читачам переживати та аналізувати різні життєві ситуації крізь призму образів та літературних сюжетів, спонукають до глибшого самоусвідомлення та розуміння власних вчинків.

Як підсумок можна зазначити, що екзистенціалізм як літературна течія бере свій початок в працях філософів ХІХ століття Карла Ясперса та Хосе Ортеги-і-Гассета, і знайшов своє вираження в іспанській літературі в таких літературних діячах, як Мігель де Унамуно та Рафаель Санчес Ферлосіо. В іспанській літературі після громадянської війни та диктатури Франко такі письменники, як Санчес Ферлосіо, досліджували екзистенційні теми та соціальну критику.

Пізніше екзистенціалізм еволюціонував у бік сучасних проблем, таких як глобалізація, фемінізм і постмодернізм, завдяки таким письменникам, як Едуардо Мендоса та Енріке Віла-Матас. Розквіт екзистенціалізму у 1930-1950-х роках відбувся завдяки таким мислителям, як Мартін Гайдеггер, Жан-Поль Сартр, Альбер Камю та Сімона де Бовуар. Екзистенціалізм в іспанській літературі є невід'ємною частиною сучасності, а також іспанської культури. У творах, що відображають боротьбу особистості з супротивними факторами та протистояння абсурдності буття, письменники-екзистенціалісти закликають до роздумів та усвідомлення людського буття. Ця літературна течія розвивалася у відповідь на соціальні та культурні зміни, але й досі залишається актуальною, пропонуючи ґрунтовний критичний погляд на сучасний світ.

Розділ II. Екзистенційні виклики у романі “Крокодил під ліжком” Маріасун Ланди

2.1. Характери та реакції головних героїв у кризових ситуаціях

Психологічний портрет у літературі є дієвим інструментом для розкриття особистості та дослідження внутрішнього стану персонажів. Зокрема, ключовими елементами, які збагачують читацький досвід, є глиbokість образів, емоційні зв'язки, які вони створюють, та дослідження універсальних тем. Психологічні портрети - це не просто фізичні описи персонажів, а щось більше, що дозволяє читачеві зрозуміти їхні мотиви, страхи, роздуми та бажання. Автори розкривають їхні вчинки, хвилювання, почуття, внутрішні конфлікти та думки, дозволяючи читачеві зрозуміти їхні тривоги, потаємні мрії, травми та радощі. Така деталізація персонажів створює емоційний зв'язок між читачем і твором, завдяки чому читач може побачити себе у боротьбі та дилемах персонажів і отримати повноцінну картину. Крім того, через психологічні портрети письменники можуть досліджувати універсальні теми, такі як самотність, ідентичність, провина, кохання, амбіції та існування в різних культурах і часах. [1, 5]

Прикладом того, як психологічні портрети впливають на літературу, є роман Маріасун Ланди "Крокодил під ліжком" ("Un cocodrilo bajo la cama").

У цьому творі головний герой Хуан Хосе (Х.Х.) знаходить крокодила у себе під ліжком, який суттєво змінює його життя. Шляхом аналізу характеру Хуана Хосе можна побачити, як на його методичний та відлюдькуватий характер впливає несподівана присутність крокодила, що пробуджує почуття спантеличення, тривоги та зацікавлення, через те, що його буденне життя стає іншим. Введення інших персонажів, таких як Елена та Сефе, також сприяє розвитку сюжету та психологічному аналізу головних героїв, показуючи, як людські зв'язки можуть впливати на подолання внутрішніх конфліктів.

Головний герой, Хуан Хосе, описаний в творі як: “Того ранку Х.Х. прокинувся о сьомій годині. Як завжди. Вмився і поголився. Як завжди. Випив апельсинового соку. Як завжди. А потім почав одягатися. Зазвичай він одягався охайно й акуратно, не забуваючи надавати своєму стилю невимушеного, повсякденного

вигляду, як і личить молодому клерку в банку, без великих амбіцій, але задоволеному своєю роботою.”[7, ст. 5] - тобто він звичайна людина, яка дотримується свого робочого графіку. Такий тип особистості має план на кожну ситуацію, або хоча б намагається контролювати. Цей докладний опис повсякденного життя контрастує з його здивуванням, коли він виявляє крокодила у своїй кімнаті. Але поява крокодила порушує цю рутину і зіштовхує нас із несподіваним: “...і знову поквапився зазирнути під ліжко. Ні, це був не сон: крокодил все ще був там. Він почав стригти нігті, розібрався з рахунками за газ, воду та електрику. Він знову зачесався і знову з тривогою зазирнув під ліжко. Ні, це не була галюцинація: крокодил був там.”[7, ст. 10].

У своєму житті люди часто дотримуються рутини і шаблонів, продумуючи навіть деталі та щосекундні проміжки часу, але не готові до чогось несподіваного в їхньому житті. Образ головного героя допомагає кожному відчути себе на місці Х.Х. та зануритися у його буття, тобто такого героя можна вважати універсальним.

Універсальним образом прийнято називати літературний персонаж, створений автором з абсолютно нейтральним характером та близьким усім читачам. Це своєрідний синтез індивідуального і типового, національного і загальнолюдського. В літературі універсальні персонажі можуть розкривати глибокі екзистенційні питання та кидати виклик усім читачам. Вони відображають не лише конкретні історії, а й універсальні проблеми, які зачіпають кожного. Це дозволяє читачам співпереживати та знаходити відповіді на власні питання, тобто віддзеркалюють читача і допомагають йому замислитися над власним існуванням. Через цих персонажів читач може переживати страх, сумніви, радість і самотність, що спонукає до екзистенційних роздумів. Універсальні персонажі можуть бути символами екзистенціалізму, через те що можуть втілювати абстрактні поняття, такі як свобода, відповідальність і сенс життя.

“Йому ніколи не подобалися лікарі, і він завжди намагався якомога більше уникати їх, але зараз він не бачив іншого виходу, окрім як розповісти свою Велику Таємницю професіоналу, людині досвідченій і водночас байдужій. Кому-небудь,

хто звук майже до всього: до інженерів, що гавкають, і до банківських службовців, які ділять дім із крокодилами. Він відчував неймовірний сором і страх; відчував нагальну потребу вжити якихось рішучих заходів і водночас - нестримне бажання втекти...”[7, ст. 29] - більшість людей може впізнати себе в цих рядках, про свій страх і питання “Чи є в цьому сенс?”, тому такий тип літературних героїв є своєрідним заклик до змін. Іншими словами, читач бачить зі сторони своє боягузтво перед викликом і може відчути внутрішній поклик до змін, вибору та пошуку сенсу життя.

Також в книзі можна помітити, що люди ділились на тих, хто знав про існування “крокодилів під ліжком”, та тих, для кого це був жарт чи вигадка, хоча навіть існували ліки від “крокодиліту”. Так відбувається і в реальному житті, для деяких людей звучать дуже смішно такі філософські питання про буття або сенс життя. Вони могли зіштовхуватися з різними викликами, але не звертати на це увагу, але це справа часу. Наприклад, ще одна героїня твору Елена також мала свого крокодила під ліжком, але її персонаж не можна назвати універсальним. Більше того, цю героїню можна назвати “загадковим персонажем”. Хоч відомо, що Елена приваблива блондинка, реакції на крокодила лише розмивають ясність її мотивів.

Спочатку вона виглядала спантеличено та нажахано: “- Нічого особливого... Мій друг каже, що в нього під ліжком сидить крокодил...- Елена здригнулася. Вона перестала стукати по клавішах і втупилася в стелю так, ніби їй не вистачало повітря.”[7, ст. 24], - але потім, в останньому розділі книги, вона зізналась, що також має свого: “- Крокодила, кого ж іще...

- Поняття не маю! Мені й на думку не спадало, що...

- А мого звати Сименон. Не питай мене, чому. Його так звать, і все. Я тепер навіть розмовляю з ним, так краще. Або ти подружишся з ним, або він тебе з'їсть.”[7, ст. 61]. Загадковий персонаж слугує в літературі дверима до дослідження екзистенційних викликів за межами твору. Читач має зазирнути собі в душу і побудувати свою теорію мотивів загадкового персонажу. Розмиття кордонів є чудовим прийомом екзистенціалістів аби надихнути аудиторію до самопізнання і заглиблення в себе.

Таким чином, психологічний портрет у літературі - ефективний метод розкриття характерів персонажів та дослідження їхнього внутрішнього світу. Такий прийом збагачує читацький досвід, роблячи його більш емоційним і глибоким. До ключових елементів психологічного портретування належить дослідження екзистенційних тем: буття, ідентичність, сумління, кохання, амбіції, існування в різних обставинах, культурах і часах. Такі зображення допомагають читачеві краще зрозуміти героїв твору та їх вчинки, самому відчувати цей досвід та зробити власні висновки.

Головний герой Хуан Хосе - звичайна людина, яка має свою щоденну рутину. Поява крокодила перевертає його буденність та змушує прийняти виклик. Він є універсальним персонажем, тому кожен може уявити себе на його місці та перейняти досвід, встановити емоційний зв'язок. Елена - персонаж, чії мотиви незрозумілі, що змушує читача замислитися над власним життям і над тим, як вона його проживає. Тобто, загадкові та універсальні персонажі в літературі можуть мати глибокий вплив на читачів, спонукаючи їх замислитися над власним існуванням і вибором.

2.2. Екзистенційні мотиви та символи у романі

Екзистенційні мотиви в такому напрямі зосереджені на зануренні у внутрішній стан людини та її пошуки сенсу існування. Якщо через головних героїв автор звертається до читачів поглибитися в їх реалію та проаналізувати вчинки, то за допомогою символів письменники-екзистенціалісти розкривають які саме є ці екзистенційні проблеми, питання чи виклики у творі. Художні засоби, зокрема символи, допомагають читачеві побачити в крокодилі щось більше аніж тварину.

Одна із рис таких засобів саме у екзистенційній літературі те, що символи є не однозначними і письменники закликають читача до роздумів над своїм життям. Візуальні образи допомагають уявити абстракцію та ситуацію в якій знаходяться персонажі. Інколи наш вибір це зважування труднощів, і коли читач не мав досвіду пережити ситуацію, він може зважити великого крокодила і уявити ступінь серйозності дилеми. [9]

Хуан Хосе жив своїм сірим та буденним життям, розуміючи що його турбує самотність. Він мав плани поспілкуватися з Еленою, але через те що той робив все як завжди, його життєвий шлях був налаштований на один маршрут без змін. Проте трапляється подія, яка можливо не привернула увагу іншого, співробітниця сеньйора Евлалія помітила його брудні черевики і, примовляючи, почала їх чистити. Звичний стан самотності та неповноцінності розбиває стан сорому. Рутини Х.Х. змінюється. Він починає чистити взуття, згадуючи яскраві, але неприємні відчуття, саме в цей момент під його ліжком з'являється крокодил, що їсть ті самі черевики.

Ще одним символом є крокодиліт - хвороба, головним симптомом якої є крокодил, що з'являється в житті хворого. Вона відображає ставлення соціуму до проблем індивіда. Тобто, люди можуть знати про існування хвороби, але вважати її уявною та знецінювати. В романі люди діляться на тих, хто вірять Х.Х., яких на жаль менше, та тих, хто вважають це божевіллям бачити крокодила у своїй кімнаті. Таким чином проводиться паралель із соціальним екзистенційним викликом. Внутрішні питання кожної особистості про мету життя і в якому напрямі рухатися переростає в суспільне питання про відносини у соціумі, дружбу, співробітництво, стосунки та загальної взаємодії індивідів як членів однієї системи. Також це може стосуватися суспільних екзистенційних викликів, які стосуються питань, що хвилюють наше суспільство: релігія, моральні цінності, різниця культури, глобальні конфлікти чи екологія. Тут можна прослідкувати зв'язок з наступним символом, а саме з крокодилом. Тварина, яка точно не водиться на території Іспанії, може стати символом таких проблем як міжкультурні розбіжності та насамперед екостановище нашої планети.

Головний символ роману - крокодил - є уособленням декількох видів екзистенційних викликів. Перший вид - індивідуальні. Крокодил під ліжком Хуана Хосе уособлює його страх залишитись самотнім у вихорі повторюваних подій. Після появи крокодила Х.Х. знайшов час на старого друга Сефе, нарешті почав говорити за свої почуття та навіть діяв лише за голосом емоцій, а не здорового глузду. Рептилія повинна бути його страхом, як монстр під ліжком, але завдяки їй

головний герой долав страхи. Другий вид згадувався раніше, а саме соціальні екзистенційні виклики. Вони тісно пов'язані з особистісними викликами, адже після питання “куди мені далі рухатися” людина починає задавати питання на кшталт “з ким мені пройти цей шлях”, “як мені пройти цю перешкоду в парі з цією людиною” і подібні. Соціальні виклики не обмежуються квестіями для пари, які вирішили будувати один шлях по житті, але й співробітників, друзів чи навіть випадкових зустрічних з якими взаємодіє індивід по своїй волі чи випадковості. Врешті-решт соціум набуває суспільних надбань, цілей та помилок, які створюють третій вид екзистенційних викликів, суспільні. Цей тип є фундаментальним аспектом соціуму. Кожен день соціум зіштовхується з нескінченною кількістю новин, більшість з яких проблеми, які ставлять під загрозу існування суспільства в гармонії. Слід зауважити, що понаднормова кількість інформації провокує інформаційні виклики пов'язані з пропагандою та інформаційним сміттям, можна взяти як приклад пігулки від крокодиліту, які не допомагали, але були створені через великий запит соціуму.

Отже, Маріасун Ланда у своєму романі використовує екзистенційні мотиви для розкриття проблематики на різних рівнях. Описані символи дають змогу проаналізувати глибину людського існування та зв'язок індивіда з суспільством.

Брудні черевики символізують сіре та буденне життя Хуана Хосе, його самотність та почуття неповноцінності. Крокодиліт - хвороба, що характеризується появою крокодила в житті пацієнта. Цей символ відображає позицію суспільства до особистісних проблем, коли люди ігнорують або применшують страхи та переживання один одного, що потім матиме своє відображення на їх життєвих викликах. Також крокодил, що символізує страх самотності, екзистенційні виклики та проблеми, з якими стикається людина та суспільство. Ця хижа тварина є рідкісною в Іспанії та може бути уособленням відмінностей між людьми в одній групі та, звісно ж, екологічні проблеми, з якими зіштовхується планета кожен день.

Завдяки цим символам авторка підштовхує читача до осмислення свого життя, власних страхів і соціальних проблем, з якими він зіштовхується в суспільстві. У

творі підкреслюється роль комунікації, емпатії та розуміння, а також через аналіз екзистенційних мотивів наголошується важливість вирішення проблем, що стоять перед людиною та її оточенням.

2.3. Відображення та сприйняття кризових ситуацій через текст

Екзистенційні виклики часто називають кризовими через те, що вони з'являються у переломний момент нашого життя. Перш за все, потрібно розтлумачити, що таке криза. Цей термін має грецьке походження і означає важкий перехідний стан або різкий поворот. Тобто коли приходиться такий перелом в житті, то однією з характеристик є порушення здібності нормально функціонувати у людини, що можна прослідкувати у романі. “Гортаючи сторінки в пошуку телефонного номера міського парку розваг, він сказав собі, що найважливіше в житті - зберігати спокій і ясний розум.”[7, ст. 11]. Хуан Хосе, який звик слідувати вивченому розпорядку дня тепер мусить собі нагадувати, що він взагалі-то спокійний чоловік. Криза може змусити нас забути хто ми такі, викликати самотність та депресію, що є одними з ключових екзистенційних викликів.

Одним із дієвих засобів осмислення та відображення кризових ситуацій є література. Через свої тексти письменники досліджують і діляться власним досвідом і міркуваннями щодо складних часів. Письменництво надає можливість розкрити свої емоції, міркування та сприйняття. Шляхом обміну отриманим досвідом та унікальним баченням світу вони здатні допомогти іншим краще зрозуміти кризу.

Під час читання текстів, що побудовані навколо кризових ситуацій, читач має змогу взаємодіяти з авторським досвідом. Цікаво, що стиль написання Маріасун Ланди ніяк не впливає на думку читачів. Відповідно до назви її роман схожий на гру “в крокодила”, де немає правильного порядку та переліку слів. Авторка не називає, але показує на проблему. В цьому є цінність літератури екзистенціалізму. Кожен досвід дорогоцінний, навіть якщо він схожий, але він не може бути

ідентичний. Скільки людей буде грати в крокодила, стільки ж буде версій одного руху людини, що показує.

Водночас коли письменниця грала в таку “гру” з читачами, в такій грі приймав участь Хуан Хосе. Як персонаж, що транслює досвід, його гра з крокодилом це уособлення його самотності. Відсутність комунікації ввела його в кризовий стан гри з крокодилом, де він може махати в повітрі, показуючи щось, без можливості сказати. Тут йдеться саме про неможливість поділитися своїм досвідом з іншими. Багатьом відоме почуття, коли оточуючі не бажають слухати, бо вважають щось неправильним. Потім людина намагається показати і довести, але марно.

Відображенням жертви байдужого суспільства є Сефе. Він описується як хороший друг, що щиро переживає за друга, намагається відволікти від вигаданого звіра. Але через вплив соціуму для нього крокодил це жарт, знову ж таки гра, де Х.Х. придумав словосполучення “крокодил під ліжком” і намагається показати це другу. Сефе відображає відчуження і безнадію головного героя щодо соціуму, адже самі ці емоції відчують люди в байдужому і дегуманізованому суспільстві. Він хороший товариш, який переймається за свого друга. Проте його турботи виявилось недостатньо, аби зрушити ситуацію з мертвої точки. Суспільство, серед якого живе Сефе, залишається байдужим до реальних проблем. Всі займаються власними справами і не зважають на особисту боротьбу інших.

Також слід звернути увагу на ймовірну кризову ситуацію, що могла виникнути, а саме довіра Елені та в щирості її слів. Протягом всього роману читач разом з головним героєм стикався з кризою довіри. Тому Маріасун Ланда не тільки пропонує матеріал для роздумів над вирішенням особистих кризових ситуацій, але й демонструє, що кризис можна здолати. Хуан Хосе невпевнений в собі офісний Клерк, який на початку твору не міг поговорити з Еленою, але в кінці роману, коли він пройшов неприйняття навіть близьким другом, він довіряє дівчині. Х.Х. нарешті прийняв виклик та, ймовірно, поборов внутрішнє сором'язливе “я”, що заважало йому розвиватися як індивіду та члену в суспільстві. Тому “гра в крокодила” лише вказує на наявність кризової ситуації.

тобто задає базові екзистенційні питання “Хто я?”, “Куди мені рухатись далі?”, але все залежить від рефлексії людини, що вона зробить зі своєю проблемою.

Отже, в романі розповідається про кризовий період у житті Хуана Хосе, який характеризується зневірою у власні сили, самотністю та нерозумінням себе. Поява крокодила в його житті призводить до необхідності переосмислити своє місце у світі та шукати себе справжнього.

Авторка описує цей шлях головного героя, надаючи змогу читачеві роздумувати над викликами. Гра в крокодила стає не тільки метафорою екзистенційної кризи, в якій Хуан Хосе марно намагається донести свої почуття та думки до інших, але й грою з читацькою аудиторією.

Також Маріасун Ланда знайомить нас з іншими персонажами, які демонструють екзистенційні кризи на рівні суспільства. Сефе, друг головного героя, дає зрозуміти почуття Х.Х., тобто людей, що живуть в байдужому суспільстві. Елена, дівчина в яку закоханий Хуан Хосе, уособлює пошук життєвих сил для подолання кризи головним персонажем. Тобто, авторка не тільки описує виклики, з якими зіштовхується людина кожен день, але й зазначає, що екзистенційні кризи можна подолати. Хуан Хосе, якого не зрозумів найкращий друг, в результаті довіряє Елені і робить перші кроки до виходу з екзистенційної кризи.

Висновки

У процесі дослідження екзистенційних викликів у літературі ми проаналізували, як ці виклики відображені у творах іспанських письменників. Також зробили висновки, що екзистенційні теми мають свій початок ще з витоків іспанської літератури і мають свою актуальність на сьогодні. Було проведено аналіз, що екзистенціалізм акцентує увагу на виборі людини та її внутрішній дилемі на рахунок відношення до життя, її місця в суспільстві та зв'язку з навколишнім світом.

Ми дійшли до висновку, що традиційні методи аналізу не можуть до кінця розкрити проблематику та суть екзистенційних викликів, оскільки необхідно пам'ятати про нероздільний зв'язок філософії та психології при дослідженні таких ситуацій. Вони вимагають глибокого проникнення у твір та створенні поведінкового аналізу персонажів. Під час дослідження ми зрозуміли, що недостатньо зробити модель поведінки людини як індивіда, важливим є також звідки походить ця людина та до якого класу суспільства належить. Наприклад, для іспанців віку головного героя роману “Крокодил під ліжком” Хуана Хосе нормально бути офісним клерком і тільки починати будувати стосунки. Також висвітлюється тема єдності народу як нація через так звану “боротьбу за існування”, що має історичний підтекст і сильний вплив та кидає соціальні виклики іспанському народу.

Аналіз екзистенційної проблематики в іспанській літературі продемонстрував, що такі тексти складаються з різних аспектів розуміння кризи та взагалі існування, тобто має багатопланову структуру. Тому щоб охопити весь діапазон кризових ситуацій потрібно використовувати різні інструменти аналізу. Також все залежить від дослідника, оскільки маючи різні методи та набори для дослідження роман “Крокодил під ліжком” може трактуватися зовсім по-різному. Цей аналіз робився на теоретичній базі психологічного поведінкового аналізу завдяки теоретичній базі та було розкритими лише деяка частина символів та метафор за допомогою власних суджень та висновків.

Ця робота може бути використана на курсах іспанської літератури, особливо для аналізу літератури ХХ-ХХІ століття. Вона також може допомогти розглянути екзистенційні виклики на прикладі літературних творів у сфері філософії та психології. Крім того, проведений аналіз кризових ситуацій на рівні індивід-соціум-суспільство може бути корисним для курсів соціології та культурології. Обговорення життєвих цінностей та вибору може слугувати як база для створення розмовної програми для практичних курсів іспанської мови.

Resumen

En el proceso de estudio de los retos existenciales en la literatura, hemos analizado cómo se reflejan estos retos en las obras de los escritores españoles. También hemos concluido que los temas existenciales se remontan a los orígenes de la literatura española y siguen siendo relevantes en la actualidad. Hemos analizado que el existencialismo se centra en la elección y el dilema interno de una persona con respecto a su actitud ante la vida, su lugar en la sociedad y su conexión con el mundo que le rodea.

Hemos llegado a la conclusión de que los métodos tradicionales de análisis no pueden revelar por completo los problemas y la esencia de los retos existenciales, ya que es necesario recordar la conexión inseparable entre filosofía y psicología a la hora de estudiar este tipo de situaciones. Requieren un profundo conocimiento de la obra y la creación de un análisis del comportamiento de los personajes. En el transcurso de nuestra investigación, nos dimos cuenta de que no basta con hacer un modelo del comportamiento de una persona como individuo; también es importante saber de dónde viene esta persona y a qué clase social pertenece. Por ejemplo, para los españoles de la edad del protagonista de "Un cocodrilo bajo la cama", Juan José, es normal ser oficinista y empezar a entablar relaciones. El tema de la unidad como nación también se pone de relieve a través de la llamada "lucha por la existencia", que tiene tintes históricos y una fuerte influencia y plantea retos sociales al pueblo español.

El análisis de los temas existenciales en la literatura española ha demostrado que dichos textos constan de diferentes aspectos de la comprensión de la crisis y de la

existencia en general, es decir, tienen una estructura de múltiples capas. Por lo tanto, para abarcar toda la gama de situaciones de crisis, es necesario utilizar diferentes herramientas de análisis. También depende del investigador, ya que al tener diferentes métodos y conjuntos para la investigación, la novela "Un cocodrilo bajo la cama" puede interpretarse de formas completamente distintas. Este análisis se hizo sobre la base teórica del análisis psicológico-conductual debido al marco teórico y sólo algunos de los símbolos y metáforas fueron revelados a través de mis propios juicios y conclusiones.

Este trabajo puede ser utilizado en cursos de literatura española, especialmente para el análisis de la literatura de los siglos XX y XXI. También puede ayudar a considerar los desafíos existenciales a partir del ejemplo de obras literarias en el campo de la filosofía y la psicología. Además, el análisis de situaciones de crisis a nivel individuo-sociedad-sociedad puede ser útil para los cursos de sociología y estudios culturales. El debate sobre los valores y las opciones vitales puede servir de base para crear un programa de conversación para los cursos prácticos de español.

Список використаної літератури

1. Andrews, M. (2016). The existential crisis. Behavioral Development Bulletin, 21(1), 104–109. <https://doi.org/10.1037/bdb0000014>
2. Biografía de Rafael Sánchez Ferlosio. Biografías y Vidas .com. URL: https://www.biografiasyvidas.com/biografia/s/sanchez_ferlosio.htm
3. Eduardo Mendoza - Wikipedia, la enciclopedia libre. Wikipedia, la enciclopedia libre. URL: https://es.wikipedia.org/wiki/Eduardo_Mendoza
4. Existencialismo - Wikipedia, la enciclopedia libre. Wikipedia, la enciclopedia libre. URL: <https://es.wikipedia.org/wiki/Existencialismo>
5. Los orígenes de la personalidad. LibreTexts Español. URL: https://espanol.libretexts.org/Ciencias_Sociales/Psicologia/Libro:_Introducción_a_la_Psicología/11:_Personalidad/11.02:_Los_orígenes_de_la_personalidad
6. Rosario de sonetos líricos : Unamuno, Miguel de, 1864-1936 : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive. Internet Archive. URL: <https://archive.org/details/rosariodesonetos00unamuoft>.
7. Un cocodrilo bajo la cama | Mariasun Landa. Mariasun Landa | Idazlea. URL: <https://www.mariasunlanda.net/libros/un-cocodrilo-bajo-la-cama-2/>
8. Богдан С. К. Методи й методика лінгвостилістичних досліджень : метод. рекомендації для слухачів і керівників секції української мови/ С. К. Богдан. – Луцьк, 2011
9. ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ. Українська література. URL: <https://ukrlit.net/info/criticism/existentialism.html>
10. І. Бичко. Екзистенціалізм // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. — Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. — 742 с. — 1000 екз. — ББК 87я2. — ISBN 966-531-128-X.
11. Н. Амелеченко. Екзистенціалізм // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — С. 236. — ISBN 978-966-611-818-2

- 12.Слотюк П. Екзистенційні виклики для України у війні з РФ| Науково-теоретичний альманах Грані. *Home Page*. URL: <https://doi.org/10.15421/1723138>
- 13.Федорчук В., Давиденко Б. Скільки залишилось українців? Хто не повернеться? Яким буде українське суспільство та економіка? Інтерв'ю з соціологинею Еллою Лібановою – Forbes.ua. *Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії*. URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/skilki-zalishilos-ukraintsiv-khto-ne-povernetsya-yakim-bude-ukrainske-suspilstvo-ta-ekonomika-intervyu-z-sotsiologineyu-elloyu-libanovoyu-17012023-11104>